

Anulu II.

Nro 24.

Fóí'a basericésca.

Organu

pentru cultur'a religioasa a clerului si a
poporului.

Redigeata de

Dr. **Alesandru V. Gram'a.**

25 Decembre 1884.

Cuprinsulu:

Predica pre serbatori'a Nascerei Domnului. — Pravila. — Serbatorile superstitioase la poporul nostru. — Profetiele Sibilei. — Un'a cërta între Francmasoni — Lupt'a pentru scolele crestine in Belgi'a.

Apare in 10 si 25 st. n. a fia-carei luni.

Pretiulu pre unu anu 3 fl. v. a.

Blasiu, 1884.

Tipograff'a Seminarului gr.-cat. in Blasiu.

Predica pre serbatori'a Nascerei Domnului.

(Despre crescerea religioasă a prunciloru).

»Mantuire a tramisu Dnulu poporului seu«.

Astădi e diu'a, in carea se cuvine se cantămu: „mantuire a tramisu Dlu poporului seu“, dá, căci astadi s'a nascutu acel'a, in care se bucura milioane de crestini, mici mari, tineri batrani, avuti si seraci; astadi s'a nascutu acel'a pre care multi profeti si imperati au voitu si doritu se-lu veda si nu l'au vediutu (Luc'a 10. 24). Si cu totu dreptulu au doritu se-lu veda, pentru-că afora de glori'a de a descinde din una familia regésca, afora de glori'a de a numerá pre Davidu si Solomonu intre strabunii sei, ce stralucire este, cu carea se nu fi aparutu elu in lume? Tota natura-lu asculta, apele se intorc sub petiorele sale, mortii audu vocea sa, demonii loviti de puterea sa fugu si se ascundu de elu departe, ceriurile se deschidu preste capulu seu, si chiar' ele anuncia omeniloru glori'a si magnificenti'a sa, tin'a in mânăle sale dá lumina ochiloru, tote locurile pre unde trece nu sunt marcate decâtu de prodigiele sale, elu cetesce in animi, vede venitorulu cá presentulu, trage dupa elu cetatile si poporale, nici una persóna nu vorbesce cá elu, si incantate de elocinti'a sa cerésca femeile Judei numescu fericite pantecele, ce l'au portatu. Ce omu s'a aratatu vre-o data inconjuratu de atât'a gloria? Alta cauza pentru care au doritu se-lu veda, e: că-ce triste tempuri erân in ainte de venirea Mantuitoriulu in lume, pentru ace'a cânta s. maica basereca in tropariulu dilei de astadi: „Nascerea ta Christose Domnedieulu nostru, resarit'a lumii lumin'a cunoscintiei“.

Scopulu principalu alu venirei Mantuitoriulu a fostu mantuirea neamului omenescu, indreptarea naravurilor rele, fericirea totoror omeniloru si cá basa la tote aceste crescerea religioasă a genului omenescu. De unde si eu in diu'a acést'a, cându Fiulu lui Domnedieu s'a facutu pruncu pentru noi, Ve voiu vorbi despre crescerea religioasă a prunciloru vostri. Fiti cu luare aminte!

Crescerea religioasă, carea in tote temporele si de catra toti intieptii a fostu considerata cá prim'a conditiune de fericire a ori si cui, in dilele nostre e unu obiectu generalu a cugetarei. Poft'a societatiloru, sfatulu parintiloru, devis'a legiuitoriloru, sistem'a intieptiloru, cercarile invetiatiiloru, tote acestea tienu, că crescerea religioasă e bas'a fericirei precum a omeniloru singuratici, asia si a familielor si a staturiloru; tote tienu că instructiunea religioasă este lumin'a carea arata omului celea ce debue se urmeze in viati'a sa si scopulu pentru care elu traesce, ea este cea mai mare si singura avutia, carea nu se pote pierde nice odata. Nu e natiune carea se nu se silesca a-si educá bine

fiu sei. Nu e tiera a careia dorintia principala se nu fia acést'a. Nu e parinte, care are numai ceva pricepere, se nu se ingrigesca despre crescerea religioasa a fiiloru sei.

Esperienti'a tuturoru secliloru, intieleptii celi de demultu precum si cártile celea sante ne invetia cunca: „inceputulu intieleptiunei e fric'a Domnului“ ps. 110. Poterea, avutiele, onorurile ma chiar' si legile fara naravuri bune si fara virtute adeverata nimicu nu folosescu, si apoi acestea doua cáli mantuitoire numai pre bas'a unei cresteri religioase potu prinde aici pre pamentu radacini statornice; dá! pentrucá numai religiunea e in stare a legá puternicu sufletulu omenescu cu legatur'a legiloru sale, cá-ci numai ea are scienti'a tuturoru tainelor, care se afla ascunse in launtrulu omului, numai ea e organulu intieleptiunei eterne.

E unu principiu generalu a mintei omenesci, cá de voiesci a ajunge la vre unu scopu, trebue se voiesci si medlocele ducatorie la acelu scopu. Ddienu a plantatu o amore nespusa in anim'a parintiloru facia de fii lorú, dar' cá se-si ajunga scopulu trebue se voiesca si medlocele ducatorie la acelu scopu, adeca se-i crésca dupa legile si poruncile lui Ddienu. Crescerea religioasa a fiiloru o pretinde:

I. Insusi Ddienu. Scopulu, pentru care Ddienu dá parintiloru fii, e cá eli se-i crésca in fric'a lui Ddienu, se-i conduca pre calca salutei eterne, se-i cresca asia in cátu se-lu cunosca, iubesca, asculte si dupa acestea se fia fericiti, cá-ci ce'a ce e pétr'a scumpa in mân'a sculptoriului si plant'a cea mica in mân'a gradinariului, ace'a e prunculu in mân'a parintiloru. Precum sculptoriulu pote formá din pietra forme frumose si schimosite, si érasí gradinariulu din planta selbatica planta nobilisata, chiar' asia potu si parentii din fii lorú omeni buni seau rei. Deunde se vede dar', cá pruncii nu suntú unu donu facutu parintiloru, asia in cátu se pota dispune de eli cum voiescu, ei unu depositu, care deca-lu pierdu din neglenti'a lorú, au se dée séma lui Ddienu. „Lasati pruncii se vina la mine“ dice Dnulu nostru Is. Christosu, adeca datí-le una creștere religioasa, morala, invetiati-i principiile celea mai de capetenia, cari le voru serví apoi de unu mentoru securu in tota vietí'a, printre tote cararile spinose, si cari le voru creá unu venitoriu securu si in lunca acést'a si in cealalta. Origene dice: cá pentru tote peccatele fiiloru, parentii voru avé se dé séma in dín'a judecatii, de unde cine scie educá si indemná pre copii la una vietia religioasa, la una vietia buna, va avé una morte liniscita si fericita; din contra tare neliniscita si trista va fí mortea acelor'a, cari au avutu grigia numai a innultí averile si onorurile fiiloru, ér' crescerea lorú religioasa o au neglesu cu totul. Nesciendu ace'a, cá ori ce mostenire pamentesca va lasá unu parinte fiului seu, deca nu-i va fí datu si una creștere buna, religioasa, nu i-a facutu vre unu mare bine, cá-ci fara acestea nu scie tiené si intrebuintiá onorea, ei va remané inpinsu la cersitoria de insusi parintele seu. Ddienu poftesce, cá parentii se-si invetie si indemne pruncii la una vietia morala nu

numai cu cuventulu, ci mai multu cu esemplulu, căci deca observa pruncii că portarea parintiloru e in unire cu invetiarea, deca observa că parintii se ferescu a face ceva reu deapropelui, atunci eli voru urmă faptele parintiloru si voru fi fericiți, si din contra deca eli dau esemplu reu, cum potu asceptă că fi loru se duca una vietia buna? Indesiertu le vorbescu despre fric'a lui Ddieu, religiune si moralitate, cându eli vedu totu fapte contrarie voiei lui Ddieu, contrarie preceptelorui lui, indesiertu dá! că-ce esemplulu reu paraliséza, nimicesce intregu rezultatulu invetiaturiloru bune, mai bucurosu facu, ce'a ce vedu că facu parintii, decâtu ce-i invetia se faca; pentru ace'a deca adeverulu nu-si va radică pre buzele parintiloru santulu scu tronu, pruncii loru voru fi mincinosi si insielatori, decumva le voru vorbi reu despre altii, pruncii inca voru fi limbuti, hulitori si clevetitori. Si atari parinti, nu suntu parinti ci ucigatori, nu suntu mai de mare pedépsa demni, cându i-ar' fi sugrumatu inca in léganu, de cătu că acumu prin pecatele loru i-facu nefericiți pentru totu-de-a-un'a. S. Chrisostomu dice, că parentii prin esemplulu loru reu suntu caus'a, prin carea arunca pre fii loru in atatea vitii, de unde Lacedomonienii cându se intemplau deliete, nu intru atâtu pedepseau pre copii, cătu pre parinti, că si pre unii ce suntu caus'a toturoru disordiniloru loru. Mai incolo Ddieu postesce, că parentii se-si invetie copiii la una vietia religiosa inca de tempuriu, din tineretiile celea mai fragede, pentrucă unu copilu ce duce una vietia desfrinata inca că tineru, nice la batranctie nu o va lasá; si acést'a cu atâtu mai vertosu, pentrucă pre cătu de usioru e a invetiá pre copii binele cându suntu inca mici, pre atâtu de greu e a-i emendá dela pecatulu invetiatu cându suntu mari.

„Certa pre fiulu teu“ dice intieptulu Solomonu si se va odihní si va fi podob'a sufletului teu. A vostra detorintia e parintiloru, a cumpani bine acestea cuvinte a intieptului barbatu. Invetiati pruncii vostri, si nu-i lasati fara invetiatura se crésca că copacii in padure. Voi le-ati datu viatia, dar' voi le sunteti detori inca cu mai multu. Sunteti detori cu crescere religiosa, din care se inflorésca fapte bune. Parintiloru! decumva voiti a dobândi cându-va binecuventare dela pruncii vostri, atunci invetiati-i că Tobia pre fiulu seu: „in tote dilele fiule aduti aminte de Domnulu Ddieu si cu voi'a nu pecatni si nu calcá poruncile lui, si in tote dilele vietii tale fă dreptate“. Tobitu 4. 6. Decumva veti sadí fric'a si dragostea lui Ddieu in anim'a prunciloru vostri, eli voru fi onorea si cunun'a voastra, bucuri'a societatiloru, si lumea inca-i va onorá că pre nesce adeverati omeni.

II. Crescerea religiosa a prunciloru e si in folosulu loru. Pentru-că ore ce pote face mai fericitu pre unu pruncu in acesta lume, decâtu implinirea porunciloru lui Ddieu? Crescerea religiosa a prunciloru i invetia totu odata si in asta virtute a umilintii, carea intrece pre tote celealalte virtuti, si carea face fericitu pre ori si cine, pentru-că dins'a e frumseti'a cca mai de capetenia a sufletului in tote impregiurarile.

Nimicu nu se pote asemená cu virtutea umilintiei díce S. Chrisostomu, cã-ci dins'a e mam'a, radacin'a, nutritori'a, radiemulu si legatur'a toturoru bunatãtiloru, dá! pentru-cã precum celu ce voiesce se bé-e apa din isvoru, mai antãiu trebue se se plece, tocm'a asia nu se pote nimenca impartasi din isvorale darului, nice pote fi fericitu in ainte de ce se ar' umilí; si apoi mam'a umilintiei e crescerea religiosa. Mai in colo trebue cugetatu si ace'a, cã pruncii insii voru deveni parenti; acum deca eli cã prunci voru fi capatatu una educatiune religiosa, una educatiune buna, la tempulu seu, cã parenti voru dá asemeneaa crescere prunciloru lor, si din contra. Marce teologu, filosofu si jurisprudentu cardinalulu Pallavicini díce, cã déca toti pruncii presenti ar' primi una crescere religiosa, pre tempulu cându ar' deveni eli parinti nu se-ar' mai intemplá nimica reu pre pamentu.

In urma prunculu bine crescutu are portare cuvenintiosa si placuta, din contra celu reu educatu e selbatecu, cu natura rea, si prin purtarea lui cea rea, cea neplacuta la totu omulu e spre greutate.

Prunculu bine crescutu iubescce societatea omeniloru cu portare buna, si liè de esemplu faptele si portarca acelor'a, si asia venitoriulu fericirei sale insusi cu mân'a sa si-lu pune, si-lu intaresce, adecã chiar' faptele sale-lu intarescu. Pre cându celu reu educatu nice unu bine nu vrea se invetie, mai bucurosu se insotiesce cu cei ce suntu asemeneaa lui, adecã cu pruncii cu naravuri rele, urméza esemplulu acelora, si asia insusi cu mân'a sa-si sapa grop'a, in care va cadé si peri.

III. Crescerea religiosa a copiiloru o cere si societatea omenesca. Déca toti parentii ar' ingrigi tocm'a asia cum suntu obligati, cã se déc copiiloru o crescere religiosa, atunci nu ar' mai fi atâtea delicate, atâtea furturi, ucideri, atâtea fapte scandalose, neincrederi, falsitati si altele. Nu amu dá de atãtia omeni cari prin jafuri si-agonisescu traiulu vietii, nu amu dá de omeni cari prin mentiuni, lingusiri si juraminte false arunca inimicitia intre omeni, nu amu dá de omeni, cari storeu dela deapropiele strimtoratu camete infioratorie. Societatea omenesca nu ar' avé atãtia membrii otravitori; omenii nu se-ar' rumpe unii de catra altii, nu ar' fugi unulu de altulu, si nu ar' avé asia pucina incredere unulu in altulu.

Societatii nu i-se pote face mai mare binefacere cã atunci, cându se porta grigia de invetiarea si indreptarea junimei, mai virtosu in timpuri de acelea, cându depravatiunea morala cere una infranare, díce Cicero. Deca vomu invirti foile intemplariloru omenesci, mii de mii de exemple triste vomu aflá cã totu atâtea documente invederate despre inapoiarea, despre relele de cari au fostu bantuia societatea omenesca, si acést'a numai in urm'a unei cresceri rele. De unde dar' societatea omenesca cere astu-feliu de membrii, cari se fia religiosi, iubitori de pace si dreptate, ascultatori, lucratori si facatori de bine.

IV. Crescerea religiosa o cere chiar' si interesulu parentiloru. Bun'a

seau réu'a vietia a parentiloru se cunosce din vietî'a, ce o ducu pruncii: „de pre fruptu se cunosce arborele“ Mat. 12. 33. Ér' Eccl. 30. 4 dîce: „cà morîndu tatalu si lasandû familia, cà si cîndu nu ar' fî moritu, fiendu-cà fiulu ce remane, arata portarea tatalui“: „Cîndu fiulu e blastamatu, desfranatu, e semnu cà asia a fostu si tatalu“. Ecl. 12. 30.

Nu e mai mare nefericire pentru parintii, cari au copii de cîtu ace'a de a nu-i sci educá. Intieptulu dîce, cà fiulu crescutu religiosu e bucurî'a si consolatiunea tatalui; dá, pentru-cà ore ce bucuria mai frumoasa potu avé parintii in pruncii lor, decátu cà odinora se secere lauda si bucuria dupa dînsii; inse precum fiulu religiosu e bucurî'a parintiloru, asia fiulu nereligiosu, reu educatu e rusînea, intristarea si nefericirea parintiloru, cà-ce atari parenti insii le procura aici pre pamentu cea mai mare nefericire, ér' in cealalta vietia iadulu. De unde S. Ambrosiu dîce: „atari parenti nu suntu parenti ci ucigatorii lor, atátu corporalmente cîtu si spiritualmente“.

Asia dara ce alta poteti intielege din tote acestea, decátu se dati esemplu bunu prunciloru vostri totu de a un'a in tote vorbele si faptele vostre, si se-i invetiati si cresceti in fric'a si amorea catra Ddieu, pentru cà crescerea buna, crescerea religiosa e placuta lui Ddieu, datorîntî'a vostra si fericirea prunciloru. Faceti dara iubitoru prin una crescere buna din fiii vostri totu atâte tipuri ale pruncului Aceluia, a carui nascere cu atît'a bucurie o serhamu noi astadi. cà si voi si fii vostri se fiti fericiti si in lumea acést'a si in cealalta si cà la serbatori'a acést'a a nascerei Fiului lui Domnedieu sufletulu vostru se fia totu de a un'a plinu de bucuria aducunduve aminte, cà prin nascerea fiiloru vostri ati nascutu totu atîtia cetatiani ai ceriului, mosteni a lui Domnedieu si impreuna mosteni ai lui Christosu. Aminu.

Parteniu Moldovanu
profes.

Pravil'a.

Pucini omeni voru fî, cari voru cunosce cu de ameruntulu collectiunea acést'a de legi basericesci numita: *Pravil'a*, care tempu îndelungatu s'a bucuratu la Romani de una vedîa si autoritate mare. Pre cîtu suntu inse de pucini cunoscutorii ci asia, precum se cuvîne, pre atît'a suntu de multi aceia, cari vorbescu despre ea, cà despre unu elenodiu scumpu alu basericei nostre, dela care astépta tota mantuirea de ori si ce necadiuri basericesci, ma cà despre unu lucru, a carui parasire ar' fî caus'a la ori ci ce neajunsuri si defecte, ce se afla si la noi cà si ori unde. Si totusi deca ar' sci toti partinitorii celi estravaganti ai Pravilei, ce lucru primitivu este ea, si cum ea nice pre departe nu mai pote fî de ajunsu spre guvernarea unei baserici conscie de chiamarea sa, cum este a nostra, spre guvernarea unei baserici insufletite de ide'a progresului, cum este baseric'a romanésca greco-catolica, spre guvernarea unei baserici, ce de mai dóue sute de ani cu ajutoriulu si din gratî'a

lui Domnedieu a venit în contactul celu mai intimu cu Rom'a, fantan'a adevărului și cu baseric'a apusului, carea dela calea progresului nu a declinat nice odata, atunci Domue! multu ar' mai pierde din respectulu celu mare, ce-lu au catra ea; ma deca ar' mai remané ceva din respectulu acest'a, atunci acel'a ar' fi mai multu cá catra unu lucru vechiu, decâtu cá catra unu lucru de ceva valoare actuala presenta. — Si nice cá se pote altumintrule! Pravil'a este una collectiune de legi forte vechi basericesci, de legi, cari pentru tempurile, în cari s'au facutu și adusu, au fostu în adevėru bune și acomodate tempuriloru și impregiurariloru respective. Torenteles tempului inse curge în continuu, fora de a sta nice odata în locu. Cu curgerca tempuriloru inse este impreunata și schimbarea personelor și a impregiurariloru. Din care cauza adagiulu betraniloru, că: *tempora mutantur, et nos mutamur in illis*, remane purure adevėratu. Schimbandu-se inse tempurile, personele și impregiurarile, este lucru tare naturalu, cá trebuescu se se schimbe și legile. A închide tote tempurile, tote personele și tote impregiurarile de ori ce categoría în acelesi legi omenesci, însemnéza a eliminá progresulu din sirulu ideiloru omeninei și a se supune unui conservatismu, în care inghiatia tote idealele omenesci, éra societatea omenésca de ori și ce natura degeneréza pana la pierderea totala a spiritulu ei datatoriu de viétia. Avemu esemple destule și inca drastice despre adevėrulu acest'a. Aci este baseric'a catolica și baseric'a orientala desbinata. Cea de antaiu tienendu-se totu de a un'a de macsim'a, cá alte tempuri și alte impregiurari poftescu totu de a un'a alte legi omenesci, în progresulu ei pre terenulu legislatiunei basericesci nu a statu nice odata în locu, și legislatiunea și o a acomodatu totu de a un'a impregiurariloru și tempuriloru, asia cátu legislatiunea ei în privinti'a perfectiunei a servitu totu de a un'a de modelu pentru ori și ce alta societate. Din caus'a acést'a spiritulu celu adevėratu crestinu din ea nu a peritu nice odata, chiaru nice atunci, candu prin unu locu seau altulu se pareá, cá dora spiritulu celu crestinu ar' fi fostu coplesitu de ceva moravuri și idei pucinu conforme Evangeliului. Din contra baseric'a orientala cea desbinata a lasatu se tréca preste ea seculi întregi fia-care cu alti omeni și alte impregiurări, fara cá se fia esitu afora baremu unu pasiu din legislatiunea antica basericésca, și fora cá schimbandu-se în continuu impregiurarile se-si fia acomodatu baremu odata celu pucinu în parte legislatiunea impregiurariloru. De aci a urmatu, cá tempurile posteriore ne mai fiendu în stare a întielege spiritulu legislatiunei antice, care nu mai éra pentru ele, legislatiunea acést'a în mare parte seau a devenitu în desuetudine, seau a peritu spiritulu ei cu totulu și a remasu numai unu formalismu golu și fora viétia.

Acést'a s'a întemplatu și cu *Pravil'a*. Ea este una collectiune de legi antice basericesci. Seculi întregi au fostu legile aceste suficiente și acomodate pentru gubernarea basericeii. Inse cá totu ce e trecutoriu, pre încetulu unele din ele au devenitu obsolete, alte neacomodate, altele nesuficiente pentru alte

tempuri si alte impregiurări. Baseric'a romanésca inse cá una parte a basericei resaritului celei desbinate a fostu si ea avisata seculi intregi totu numai pre legile aceste, si prin urmare a trebuitu se suferé tóte neajunsele impreunate cu necesitatea de a se folosi cu un'a legislatiune primitiva si antica. Candu inse pentru noi a batutu or'a mantuirii din desbinarea cea secularia, atunci deodata impregiurarile nostre s'au schimbatu atâtu de tare, relatiunile nostre in scurtu tempu au imbracatu una alta forma, si inca in mesura asia mare, câtu deca si mai inainte Pravil'a erá nesuficienta, atunci dupa unire a devenitu acést'a inca in unu gradu si mai mare. Afora de ace'a, deca inainte de unire a fostu numai nesuficienta, dupa unire din multe puncte de vedere in multe privintie a devenitu si nefolosivera, si in unele puncte neiertata, asia câtu din punctu de vedere canonicu, astádi in viéti'a basericésca numai forte pucinu se mai pote folosi din ea.

Asia cá se le luamu in ordine, mai antáiu Pravil'a contine forte multe legi civile date in cause basericesci de catra imperatii bizantini. Legile din clasa acést'a nu mai potú se aiba astádi nice una valoare, nunumai pentru ace'a, pentrucá suntú aduse de autoritate incompetenta, va se dica de imperatii bizantini, caror'a nimene nu le a datu potestate legislativa in baserica, dara si pentru ace'a, fienducá forte multe din ele porta timbrulu tempului lorú si sigihulu bizantinismului in modu asia de marcatu, câtu astádi nunumai cá suntú nefolosibile dara inca sternescu si risulu si disgustulu nostru. Celu ce voiesce se veda, acel'a se cetésca in Pravila numai legile penali pentru diverse crime basericesci, unde este vorb'a de taiarea nasului, a urechiloru, de scoterea limbei pre la céfa, de uciderea cu crudíme si de altele.

Deca numai pre aceste le scotemu afora din corpulu Pravilei cá pre nesce lucruri obsolete, volumulu celu grosu alu Pravilei se micșioréza in modu considerabilu.

Inse pre langa legile seau canonele de categori'a acést'a Pravil'a mai contine si nu pucine legi prin cari se reguléza cestioni, cari dupa usulu si ideile moderne nu se mai tienu de auctoritatea si de forurile basericesci. In tempurile, in cari s'au adusu canonele din Pravila, scientiele politice inca nu ajunseru la perfectiunea ace'a, in câtu se se pota trage una linia demarcatoria intre lucrurile, cari dupa natur'a lorú se tienu de baserica, si intre acele, cari conformu naturei lorú se tienu de forulu civilu. De aci a urmatu, cá multe lucruri, cari de dupa natur'a lorú apartienú forului civilu, atunci cráu supuse forului basericescu si baseric'a nu odata a si legiferatu cu privire la ele. Legile aceste inse astádi suntú cu totulu obsolete, fienducá astádi din punctele aceste de vedere este tare esactu demarcata lini'a despartitoria intre sfer'a potestategi basericesci si cea civila. Astufeliu legile aceste din Pravila astádi suntú mai multu monumente istorice, decâtu legi de valoare actuala. Deca acum le mai subtragemu si pre acestea din Pravila, atunci corpulu ei se micșioréza inca si mai tare.

A treia categoria de legi si canone din Pravila, cari astadi nu mai valoréza nemicu din punctu de vedere juridico-practicu, suntu legile acele, cari mai târdu s'au abrogatu prin altele mai acomodate impregiurariloru schimbate. De clasa acést'a se tienu tare multe legi cu privire la sacramentulu casatoriei. In resaritu prin unele locuri in timpurile antice s'au fostu introdusu datin'a periculosa de a îndreptá sacramentulu casatoriei dupa legislatiunea civila. Pre calea acést'a in orientu mai multe legi civile cu privire la casatoria au capetatu si valoare basericésca. Legile aceste inse nunumai din unu punctu de vedere nu suntu in armonia cu invetiatur'a despre sacramentulu casatoriei. Din caus'a acést'a pentru noi numai in atât'a potu avé valóre, in câtu convinu cu invetiatur'a catolica despre natur'a sacramentului casatoriei. Incâtu inse nu convinu cu invetiatur'a acést'a, intru atât'a noi trebue se le consideramu cá abrogate, si in loculu loru trebue se ne folosimu cu ale basericeii catolice, a careia membrii suntemu.

A patr'a categoria de legi si canone nefolosibile din Pravila suntu legile acele, cari suntu formalu eretice si contrarie credintiei catolice, precum este pentru esemplu legea cu privire la repetirea botezului conferitu de eretici, si mai multe canone ale sinodului alu doile Trulanu dela anulu 692, cari miroasa de totu tare a Judaismu, cum este p. e. canon. 65 alu sinodului acestuia. Altele dupa ace'a suntu aduse de conventicule, caror'a baseric'a nu le-a ascrisur nice odata valoare necum de sinode generali, dara nice de sinode particulari, cum suntu p. e. canonele sinodului tîenutu in baseric'a Santei Sofie din Constantinopolu la anulu 679 sub presidiulu lui Fotiu, in cari cá se tacemu de altele, in canonulu antâiu Patriarculu Constantinopolitanu se redica la unu rang cu Pontificele Romei.

Tote canonele, ce se tienu de categori'a acést'a, cá unele ce suntu eretice seau aduse de fii rebeli ai basericeii, nu potu fi pentru noi obligatorie la nice unu casu.

In urma se mai afla in Pravila si mai multe canone estrase de prin scrierile Santiloru Parinti, precum din ale Santului Basiliu Marele, din ale Santului Timoteu Patriarculu Alesandriei, din ale fericitului Nechita Metropolitului Eracliei si din ale lui Niceforu Patriarculu Constantinopolului. Aceste inse parte nu suntu decâtu esplicari de ale canonelor apostolice si sinodali, si cá atari cu mai multa valoare literaria si interpretativa, parte se ocupa cu disciplin'a antica penitentiala, care astádi au esitu din usu, si cá atari au mai multa insemnatate istorica. Chiaru la capetulu Pravilei apoi se afla unu tractatu dogmaticu intitulatu Teologi'a Santiloru Parinti lucratu dupa opulu Santului Ioanu Damascenulu numitu: *πρὸς τὴν γνῶσεως*. Tractatulu acest'a inse are mai multu valoare dogmatica decâtu canonica.

Astufeliu deca din corpulu Pravilei se scartéza tote lucrurile aceste nefolosibile in vietii canonice de astádi a basericeii, atunci ce mai remane, este forte pucinu, ma potemu dice cá numai unele principie ale dreptului basericescu

bune in adeveru si adeverate, inse nice pre departe de ajunsu pentru a poté normá cu ele relatiunile si vietí'a de astádi a basericei. Din caus'a acést'a ori si cine doresce, cá baseric'a nostra se se tiena in tote afacerile ei de dreptu numai si numai de Pravila, acel'a implicate doresce, cá baseric'a nostra se se strapuna in impregiurarile de inainte de acést'a cu una mia de ani, cea ce ar' fi unu anachronismu periculosu progresului si desvoltarei nostre basericesci.

Serbatorile superstitioase la poporulu nostru.

Nu este mai nice unu poporu in tota Europ'a, la care in vietí'a lui cuotidiana se fia remasu atâte urme paganesce cá la poporulu romanescu. Paradosulu acest'a inse si are cauzele sale firesci, ce-lu esplica destulu de claru. Civilisatiunea toturoru celorlalte popore europene se datéza numai dela increstinarea loru. Inainte de increstinare mai tote au dusu una vietí'a barbara. De aci a urmatu, cá datini si usantie poporali, cari numai la popore, ce au facutu celu pucinu primii pasi ai civilisatiunei se au potutu impamenteni si conservá, la ele nu s'au potutu nice nasce nice desvoltá, si prin urmare neesistandu nu s'au potutu conservá nice dupa trecerea la religiunea crestina. Nu asia inse stá lucrulu cu poporulu romanescu. Poporulu romanescu candu a primitu religiunea crestina a fostu unu poporu pre unu gradu de civilisatiune multu mai inaltu decâtu a poporeloru barbare din Europ'a. Poporulu romanescu, cându s'a increstinatu aveá indareptulu seu una istoria lunga de mai multí seculi, vietí'a lui erá plína de suveniruri, traditiuni si reminiscintie istorice, credintí'a lui religiosa erá dejá intretiesuta prin tote relatiunile vietiei lui publice si private. La unu atare poporu au trebuitu se se nasca si pastreze cu scrupulositate multe datini si usantie in vietí'a lui de tote dílele. Candu inse poporulu romanescu a primitu religiunea crestina, atunci s'a schimbatu in mesura mare, ce e dreptu, totu modulu lui de cugetare, inse datinile si usantiele lui au remasu si mai departe, căce unu poporu de nemicu nu se desparte mai cu greu cá de lucruri de genulu acest'a, ma mai bucurosu se lipsesce de ori si ce decâtu de aceste. Pre calea acést'a multe din datinile aceste au contrastatu la poporulu romanescu la unu síru lungu de seculi si au ajunsu pana in díu'a de astádi, si inca in mesura mai mare cá la ori ce altu poporu din Europ'a.

Datinile si usantiele aceste nu suntu tote de aceasi natura si nice nu taia tote in una forma de adencu in vietí'a sociala, economica si religiosa a poporului. Unele din ele suntu cu totul inocente si nu alteréza intru nemicu nice ideile religioase crestine, nice bunastarea lui materiala. Ma aceste suntu si de mare momentu si valore istorica, fienducá ele se potu pana in díu'a de astádi intrebuintiá cá unu argumentu irrefragabilu alu originei nostre romane. Ele suntu asia dicundu sigilulu celu mai marcatu alu latinitatei nostre. Din caus'a acést'a in contr'a loru nice nu avemu nemicu si dorimu conservarea

loru numai din motivulu amintitu, ci si pentrucă ele dău vietiei poporului nostru unu coloritu ôre care poeticu si mai indulescu in câtuva prosaismulu vietiei dela sate.

Altele numai intru atât'a suntu stricatiose, in câtu suntu superstitiose si li se atribue ôre care insemnate religiosa falsa. Deca inse din aceste se eliminéza prin instructiune cuvenintosa totu ce superstitiosu si de credintia desierta, atunci din motivele amintite la cele de categori'a antaia se potu si aceste conservă fora nice una dauna culturala sean religiosa a poporului.

Mai periculoase si mai stricatiose suntu cele de clasa a trei'a pentru influinti'a loru cea daunatosa, ce o au asupr'a bunastarei materiali a poporului. De clasa acést'a se tienu mai cu sema serbatorile cele multe superstitiose că totu atât'e remasitie de pre tempulu paganismului, desi unele din ele s'au amestecat cu elemente crestine, precum este pentru esemplu serbatoarea Vinerei preste totu anulu pentru mueri. Datin'a serbatoriloru acestor'a nu se pote pune nice de cum in clasa datineloru si usantielorु inocente. De una parte pentru ace'a, pentrucă caracterulu paganescu in ele este prea pronunsiatu, si astu feliu la totu casulu periculosu puritatii credintiei celei adeverate; éra de alta parte pentrucă prin abstienerea in ele dela lucru se pierde unu capitalu frumosu de lucru in poporulu nostru si prin elu unu capitalu frumosu de bunastare materiala fora că capitalulu acest'a se se recompenseze prin ver unu castigu ore care moralu seau religiosu, precum se intempla cu serbatoriile cele legate crestine. Se punemu pentru esemplu, că in una comuna se tienu pre annu numai 30 de atari serbatori superstitiose, desi pretotindene se tienu multu mai multe; se calculamu mai departe câtu capitalu de lucru se prepadesece in aceste 30 de zile numai in una familia in decursu de unu annu si vomu vedé numai decātu, că daun'a materiala este considerabila. Daun'a acést'a cresce si mai tare, deca o vomu calculă nu numai pre unu annu, ci pre vietî'a întréga a unei familie. Daun'a apoi devine enorma, daca o vomu calculă pentru una comuna întréga, seau mergându si mai departe pentru unu comitatu intregu, pentru una diecesa, pentru tiér'a întréga si in urma pentru intregu poporulu nostru. Si ce folosu are poporulu nostru din tote aceste? Nemicu, decātu singuru numai daun'a cea mare materiala.

Trainu astadi in unu tempu, cându dela unu poporu, ce voiesce, se se desvolte, si in concertulu poporaloru culte se cuprinda locul ce-i compete, se poftesce multu mai multu lucru că in tempii trecuti. Si noi chiaru in tempurile acestea se suferimu, că poporulu nostru si de altumintrule din vitregimea tempuriloru remasu indaraptu in multe privintie in cultura, se pierda fara nice unu folosu unu capitalu atâtu de mare de lucru si prin elu de bunastare materiala. Acést'a ar' insemná, că nu cunoscemu nice tempulu in care trainu, nice chiamarea nostra in sirulu altoru popore. Destula dauna materiala si si religiosa ni-au causatu serbatorile aceste si pana acumu, si deca pana acum, din multe cause nu o amu potutu incungiurá, atunci celu

pucinu in venitoriu se o incungiuramu, si inca cu atâtu mai vertosu, că piedecile cele vechi astâdi nu ni mai stau in cale.

Adeveratu, că este unu lucru tare greu a casă atari datini inveterate si intretiesute in vieti'a cotidiana a unui poporu. Inse se nu uitamu, că poporul nostru este inca docilu, deca primesce instructiune asia precum se cuvine. De unde nu se poftesce altu ceva, decâtu că se fîa de ajunsu instruat cu privire la valoarea adeverata a serbatorilor si cu privire la daunele cele multe materiali, ce-i isvorescu din ele, si atunci desi nu de odata, cea ce nice nu pretinde nimene, ci pre incetulu ele de sine voru disparé, ce'a ce la totu casulu va avé iuriurintia buna asupr'a starei materiali a poporului nostru.

Nu se pote negá, cumu-că serbatorile aceste, încátu suntu totu atâte remasitie din vieti'a poporului anticu romanu, suntu totu atâte arguminte valabile pentru latinitatea nostra. Inse deoparte latinitatea nostra nu este astadi chiaru nice inaintea invetiatiilor straini numai una ipotesa, precum in tempii trecuti a fostu inaintea la nu pucini, ci este astâdi un'a teoriá istorica, ce cu arguminte in adeveru scientifice nu se mai pote restorná, si daca mai suntu si astâdi de acei'a, cari se încérca a o restorná, atunci ace'a nu o facu nice decumu din motive de ale scientiei, ci cu totul din alte motive straine si incompatibili cu scienti'a. Astufeliu mare lipsa de serbatorile aceste spre probarea latinitatei nostre astâdi nu mai avemu. Éra încátu amu mai avé, ele suntu deja depuse prin mai multe opuri, ce se ocupa cu cestiunea latinitatei nostre, éra încátu nu suntu depuse, literatii nostri au chiamarea a le adună si a le conservá in arsenalulu argumintelor scose din vieti'a poporului nostru, éra poporulu se le dica: *vivite felices, quibus est peracta fortuna jam sua!*

Profetiele Sibilei.

de Alessiu Vicin profesoriu.

In luptele grele, ce au portatu SS. Parinti si Apologetii s-tei nóstre religiuni contr'a necredintiosiloru, nu odata s'au provocatu la cărtilor sibiline, că la nescari revelatiuni facute omenimei in ainte de venirea Mântuitorului. Intre acestia amentímu pre S. Justinu filosofulu martiru — (f. a. 150 d. Chr. (Athenagor'a (163 d. Chr.), Clemente Alesandrinulu (f. a. 195 d. Chr.), carele (in cartea VI Stromatum) dice, că insusi S. Paulu ar' fi indemnatu pre pagâni la cetírea cărtilor Sibiline si Lactantiu († 325 d. Chr.). De ací contrarii i-au numitu „sibilisti“. Insusi S. Augustinu citéza din testimoniele sibilei in minunatulul seu opu „De civitate Dei“.

Nu din lips'a de alte argumente valabile scóse din s. scriptura, din ratiune si istoria au aflatu S. S. Parinti cu cale a se provocá la Sibile, ci — dupa parerea nostra — prin acést'a au voitu a argumentá „ad hominem“.

Se scie, că anticitatea considerá sibilele că pre nescari *prevedietórie*,

profetese inspirate¹⁾, cari enunțău voi'a lui Ddieu: *σὺν βούλῃ* = suatulu lui Ddieu, in dialectulu Eolicu. Deci, dupa marturisirea lui M. Varone (in cărțile despre lucrurile divine), toturoru femeiloru predicatorie din antichitate li-s'a datu numirea generica de *sibila*. Acel'asi eruditul barbatu, glori'a Romei vechi, in cartea sa către Cesare Pont. Max. numesce 10 Sibile cu numarul si indica autorii, cari au scrisu despre ele. In loculu primu numesce pre cea din Persi'a, despre care amintesce Nicanoru, scrietoriulu fapteloru lui Alesandru M.; de cea din Libis'a amintesce Euripide in prologulu „Lamiei“; Chrisipu ni-spune de cea din Delfi; Neviu, poetulu, Pisone in anale, si Virgiliu in Encida si Ecloge amintescu pre cea din Cume in Itali'a, numita dela loculu petrecerei „*Cumana*“. Acést'a adese-ori se identifica cu *Eritrea* din Heropile, despre care Apolodoru Eritreulu ni spune, că i-a fostu cetatiana, si că a predisu si nemicirea Troiei si ace'a, că Homeru va scrie mintiuni. Sibil'a *Amalthea* din Samosu, inca vine sub numirea de *Cumana*. Despre acést'a existe mitulu, că ar' fi vëndutu cu pretiu enormu 3 din 9 cărți, câte presentase spre cumperare lui Tarquiniu Prisculu (dupa alti Tarq. Superbulu). Pre tempulu lui Ciru si alui Solonu, spunu scrietorii, că ar' fi existatu una Sibila in Helespontu; alt'a in Frigi'a, carea profetiea in Ancir'a, in Delosu si in Tibur (Tivoli), unde până astadi se vedu ruinele templulu numitu „alu Sibilei Abuine (*Abuinea*)“. Asiá se afla destinsu dupa locu, de si de multe-ori se identifica“. Ele erau considerate că vergure curate si sante. Mă cea din Tibur fū onorata cu cultu divinu.

Profetiele si-le scrieau pre frundie de arbori, cari demăneti'a le puneau in ordine si le lasau in vântu. Vorbiau in stare de entusiasmu; nu cu cuvinte alese, ci pline de inspiratiune si in versuri grecesci. Preutii si sierbitorii lor le adunau sentintiele, le ordinau in vorbire si le aduceau in legatura. Asia s'a formatu una colectiune de oracule (profetii), cari s'au vendutu apoi sub numirea de „cărți Sibilinice“.

Din literatur'a acestor'a nemicu mai multu nu se scie pozitivu.

In Rom'a cărțile cumperate de Tarquiniu s'au depusu in templulu lui Joe Capitolinulu si s'a instituitu colegiulu: „*duumviri sacris faciundis*“, apoi „*10 viri s. f.*“ si mai apoi, in tēmpulu lui Sull'a: „*15 viri s. f.*“, cari consultau cărțile Sibilinice in tēmpuri de grea cumpena.

In resbelulu cu socii au arsu numitele cărți, dar' s'au compilatu altele nouē din oraculele aflate si decopiate dintr'alte cetāti. Aceste, la ordinulu lui

¹⁾ Sibil'a Eritrea asiá se adresēza către Ddien: »Pentru-ce, o Dómne, mi impunī necesitatea profetiei, de ce nu, mai bine, se me retieni rapita de pre pământu la cele inalte până in diu'a fericitei tale venirī«. A se vedē la Eusebiu Ist. Ecl. Oratiunea lui Constant. Marele c. XXI. In baserici'a apusana se face amentire de Sibila si astadi, in cunoscut'a căr'are »Dies irae«:

„Dies irae dies illa
„Solvat saeculum in favilla
„Teste David cum Sibylla“.

Asiá dar' profeti'a Sibiliei despre capetulu lunei e pusa alaturca cu alui Davidu, profetulu. Nu insēmna acést'a a admite inspiratiunea lor: seau celu pucinu a tolerā cōvingerea, că Sibilele au fostu femei inspirate?

Augustu, au fostu revediu te si asiediate in templulu lui Apollo Palatinulu. Acoló s'au pastratu in védia mare pâna in seclulu V., cându le au arsu Stilico.

Critic'a moderna sustiene, că asia numitele: „*oracula sibilina*“ — una colectiune antica in hexametri grecesci — tipărite in 12 cărți la Parisu, sub numele de *συβιλλαζών χρησμών*, 1841, si altele la Leipzig, 1852, nu au nemicu comunu cu cele amentite mai susu.

Editiunea parisiانا contine oracule din seclii 2—5 ai erei crestine. Una massa neordinata de sententii, din cari parte se ascriu Judeiloru Alexandrini, parte crestiniilor cu fantasme chiliaste; ér' editiunea din Lipsca contine lucruri relative la istoria profana, de sub imperatii romani.

Dar' Lactantiu in cartea I „De falsa religione“ se provóca la marturii'a lui Fenestella „*diligentissimus scriptor*“, carele vorbindu despre „*15 viri s. f.*“ dice, că Senatululu romanu *dupa restaurarea capitolului*, la propunerea consulului C. Curione, a transmisu legati in Eritrea, că se adune versurile Sibilei, pre P. Gabiniu, M. Octaciliu si L. Valeriu. Acestia au decopiatu de pre la privati căm 1000 de versuri si le-au adusu la Rom'a. Cu aceste consuna si Varone. Apoi, adauge Lactantiu, *chiar' in acele versiuni, cari le a adusu deputatiunea numita*, se afla aceste testimonii despre unu Ddieu adeveratu:

„*Unus Deus, qui solus est, excedens omnem magnitudinem, increatus*“¹⁾.

„*Sed Deus solus, unus eminentissimus, qui fecit coelum, solemque et stellas et lunam fructiferamque terram et aquae maris fluctus*“²⁾. si érasí:

„*Ipsum, qui solus est, colite principem mundi, qui solus est in saeculum, atque a saeculo fuit*“³⁾.

Una sibila óre-care dicundu, că vorbesce omeninei in numele lui Ddieu, asia se esprime: „*Solus enim Deus sum et non est Deus alius*“⁴⁾.

Sibil'a Eritrea singura si-a insemnatu numele, — ni spune Lactantiu, — sub profetiele sale, spunendu si ace'a, că e din Babilonu.

Observămu deci, că a potutu fi introdusa in cărțile testamentului vechiu in genere, si in specie intr'ale profetiloru. Asia se pote esplică coincidentia cea frapanta dintre predicerile ei si adeverurile religiunei crestine.

Aceasi intr'altele asia se esprime despre natur'a ddiească: „*Non potest ex viri semine et matrice Deus formatus esse*“⁵⁾.

Istoriculu Eusebiu in ist. ecl. ni-a conservatu una oratiune alui Constantin Marele, („*Oratio ad Sanctorum coetum*“), in carea acest'a ni spune, că Cicerone a vediatu si a tradusu in latinesce nescari versuri ale Sibilei⁶⁾ si că initialele acestoru versuri in acrostichu formău una sententia (Vedi Cic.

1) Reproducemu numai testulu latinescu ci si versiunea in romăna:

„Unulu este Ddieu, carele singuru este necreatu, intrecându tota marimea“.

2) „Ci Ddieu singuru este uniculu celu mai eminent, carele a facutu cerulu, soarele si luna si pamentulu productiv si undeale apei din mare“.

3) „Pre densulu, carele este unulu, onorati-lu, că pre Domnulu lumei, carele singuru (unulu) este in veci si din veci a fostu“.

4) „Căci singuru sum Ddieu si altu Ddieu nu este“.

5) „Ddieu nu póte fi nascutu din barbatu si muiere“.

6) Vedi acele versuri in Op. cit. „*Oratio ad Sanctorum coetum*“ c. XVIII.

„De divinatione“ L. II. c. 54. 112). Astadi in operele lui nu se mai afla acele versuri ¹⁾; dar' apoi, subsume Constantinu M. in amentit'a oratiune: (cap. XIX), alte versuri Sibiline compuse in acrostichu nu sunt, de câtu acele, ale căroru initiale dău sentent'ia: **Jesus Christus Dei Filius, Salvator, Cruz** ²⁾, — si se incheia cu distichu:

„Unus et aeternus Deus, hic servator, et idem
Christus pro nobis passus, quem carmina signant“ ³⁾.

Lactantiu (op. cit. Lib. IV. c. 18) si S. Augustinu (loc. cit.) reproducu urmatóriele versuri sibilinice referitórie la divinitatea Dlui Christosu:

„Ipsa tuum stulta Deum non agnavisti, sed spinea coronasti corona,
horridumque tel miscuisti“ ⁴⁾

Aceliasi citéza din cartea VI Sibilinica versurile:

„Cum Domus effundet Stirpem Davidica, cujus,
In manibus totus mundus, tellus, mare, coelum“ ⁵⁾.

Dupa aceliasi in cartea VIII, Sibil. ar' fi existatu cuvintele analoge acelora, cu cari Archangelulu a salutat pre Prea Curat'a Vergura, formulate asia: „Accipe, Virgo, Deum gremis intemerata pudico“ ⁶⁾.

Terminămu citându, totu dupa SS. Parinti si dupa Apologeti, din cartea I Sibilinica, că un'a dintre Sibile a insemnatu si numerulu 888, care scrisu cu litere grecesci dă numele lui Isusu, asiă cumu a scrisu S. Joanu Evangelistulu despre Antichristu, că numerulu lui este 666. (Apocal. XIII. 18).

„Sed, inquit Sibylla, quae sit numeri totius summa docebo:

„Namque octo monadas, tolidem decadas super ista

„Atque hecatontadas octo infidis significabit

„Humanis nomen, tu vero mente teneto“ ⁷⁾.

I	—	—	—	—	10
η	—	—	—	—	8
σ	—	—	—	—	200
ο	—	—	—	—	70
υ	—	—	—	—	400
σ	—	—	—	—	200

Ιησους — — — — 888.

¹⁾ Constantinu M. (Orat. amint. c. 19) sustine, că Cicerone traducându-le *le-a introdusu in operele sale*: „Constat Ciceronem, cum hoc carmen legisset, latino sermone illud interpretatum esse, ac suis operibus inseruisse“.

²⁾ „Isusu Christosu, Fiulu lui Ddieu, Mântnitoru, Crucea“. Vedi aceste versuri in Eusebiu Hist. Eccl. pars poster.

³⁾ „Unulu este Ddieu si eternu, acest'a e tunatoriulu

Si acePasi Christosu a patimitu pentru noi, pre care lu numescu versurile“.

⁴⁾ „Tu, nebuna, nu ti-ai cunoscutu pre Ddieulu teu, ci l'ai incununatu cu cununa de spini si i-ai amestecat fiere in floratória“.

⁵⁾ „Cându cas'a lui Davidu va dá pruncu,

in ale căruí mâni este lumea intréga, paméntulu, marea, cerinlu“.

⁶⁾ „Primeşte, o Vergura nemaculata, pre Ddieu in sênulu (ten) fetiorescu, rusinosu“.

⁷⁾ „Ci, dice Sibila, vóiu aretá, carea este sum'a intreguluí numeru:

„Pentrucă numele vá insemná ómeniloru accreditiosu

„Optu unimi si preste aceste totu atâte diecimi

„Si sutími optu, ér' tu tiene 'n minte.“

Un'a cërta între Francmasoni.

Se dice printre crestini, că dracii se cërta laolalta în iadu, va se dica, unde este malitia multa, acolo este si cërta multa, si inca nu numai între spiritele celea rele, ci si între oameni. Acést'a ni o arata si cërta, ce a eruptu nu de multu între logele francmasoniloru din Angli'a si între logele francmasoniloru din Francel'a.

Sanctitatea Sa Sumulu Pontifice Leonu XIII prin enciclic'a sa din 20 Aprile 1884 a condamnatu în genere francmasoneri'a că pre una societate, ce cultiva si propaga ateismulu si irreligiositatea. Logeloru francmasoni din Angli'a nu li a placutu acést'a nice decum, nu pentru-că dora conducatorii loru i ar imputá Pontificelui, că a sustienutu ceva neadeveratu, căce eli sciu bine, că Pontificele numai adeverulu l'a disu, ci pentru-că fiendu tendintiele francmasonice în enciclic'a acést'a demascate fora îndurare înainte la tota lumea, se temu că în Angli'a voru pierde multi adepti, cari deca ar' scî ce inimica este francmasonari'a lui Domnedieu si religiunei lui preste totu, atunci ar' întorce spatle societatei acesteia.

Poporulu englesu s'a destinsu totu de a una de altele prin unu sentiu religiosu mai seriosu, mai desvoltatu si mai intensivu ca alu altoru popora. Din caus'a acést'a logele francmasonice în Angli'a nice odata nu au cutezatu a pasi pre facia cu ateismulu si irreligiositatea, de tema că se nu-si pierda tota popularitatea. Poporulu francesu din contra are unu caracteru cu totul opusu celui a poporului englesu. Elu e mai elasticu în sentiuulu religiosu, Din caus'a acést'a logele francmasonice francesi inca de multu au pasitu pre facia cu ateismulu si irreligiositatea si cu tote aceste si-au castigatu în poporulu francesu nu pucini adepti.

Aceste amu aflatu cu cale a le permite spre întielegerea mai buna a celoru urmatore.

Cându Sanctitatea Sa Sumulu Pontifice a datu enciclic'a amintita, atunci logele francmasonice englese numai decātu s'au grabitu a divulgá în lume si a se escusá, că ele nu suntu ateiste nice nu cultiva irreligiositatea, ci în ele pote intrá ori ce omu de ori si ce credintia crestina, fara că se aiba se suferi ceva pentru credintia sa. Ma că declaratiunei acesteia se-i dă pondu si mai mare, logele francmasonice englese au decisu, că pre venitoriu nice unui membru alu logeloru francmasonice francesi se nu-i mai fia iertatu a luá parte la adunarile francmasoniloru englesi, din cauza că logele francmasonice francesi cultiva ateismulu si irreligiositatea, cea ce logele englese nu potu aprobá la nice unu casu. Din acést'a s'a nascutu acum una cërta infocata între francmasonii englesi si între cei francesi. Francesii imputa Anglesiloru, că suntu farisei, deore-ce desi Anglesii dechiara că logele loru suntu constituite dupa principiile Santei Scripturi mai cu sema a Testamentului nou, precum nu de multu a dechiaratu principele de Walles si Lordulu Carnarvan, totusi primescu în loge nu numai crestini de ori ce confesiune, ci si Muhamedani, Jidovi si Buddhisti din Iudi'a. Ma francmasonii francesi si-au propusu a tramite si emisari prin Angli'a, cari se demasce fariseismulu logeloru englese, si se arete că ele inca cultiva ateismulu si irreligiositatea desi pre ascunsu si cu mai multa politica.

Cërta acést'a pote li va deschide ochii la multi oameni de sentiri bune, că se veda, în ce prapastia periculosa voescu francmasonii se arunce omenimea cu principiile loru.

Lupt'a pentru scolele crestine in Belgi'a.

Sau scrisu si prin foile nostre romanesci multe cu privire la lupt'a, ce se porta astadi in Belgi'a pentru scolele poporali. Ce'a ce s'a scrisu inse in cele mai multe casuri a fostu dupa foi straine inimice bisericeii. Din caus'a acést'a lasamu se urmeze aci adeverat'a stare a lucrului, asia precum este, fara de a ni dá nice una parere, fiinducà suntenu securi, cà ori cine se va poté convinge, cumcà cine este in casulu acést'a de vina, lupulu seau mielulu, si cine ataca libertatea religioasa.

La anulu 1879 fiindu majoritatea parlamentului belgianu adicta principiilor politice asia numite liberali sub conducerea ministeriului Frère-Orban s'au adusu una lege scolastica de cuprinsulu urmatoriu. Fia-care comuna este obligata a-si fundá si a-si sustiené una scola comunala. Scol'a acést'a in privinti'a confesiunei are se fia neutrála, va se dica indiferenta facia cu religiunea. Scol'a neutrála inse in gur'a numitiloru liberali si inimici a-i bisericeii insemnéza scola anticrestina, precum dice Mantuitoriulu: „*celu ce nu este cu mine in contr'a mea este*“.

Inse spre a orbí pre sufletele cele pii, legea acést'a contine si unu articulu, in care preotimei i se concede, cá afora de orele indatinate de scola se instrueze pre copii si in religinne, prin ce religiunea in locu de a fí sufletulu instructiunei intregi, este asia dicendu numai a cinci'a rota in caru intre celelalte obiecte seau numai unu *malum necessarium* pana la una ocazione binevenita, candu va succede a-lu eliminá cu totulu.

Legea acést'a a avutu valoare pana in anulu curente 1884, candu prin alegeri noue catolicii au obtienutu majoritate in parlamentu. Majoritatea catolica numai decatu a schimbatu legea acést'a de instructiune in sensu adevratu liberalu. In tenorulu legéi acesteia noue fia-care comuna este libera, deca voiesce a inchide scol'a cea neutrála si a infientiá un'a catolica. Deca inse celu pucinu 20 de famillii pretindu, cá pre langa scol'a cea catolica se se mai infientieze pentru pruncii lor si una scola neutrála, atunci comun'a este obligata a o infientiá si pre acést'a paralelu cu cealalta. Deca din contra comun'a nu voiesce a cassá scol'a cea neutrála. atunci deca 20 de famillii catolice pretindu infientiarea unei scolii catolice, atunci comun'a este obligata a o face acést'a. Cu privire la invetiatorii, cari prin cassarea scoleloru neutrali au remasu fora oficiu, legea dispune, cá aceia se capeto salarie frumose expectative pana candu voru capetá aire oficiu.

Acést'a este legea ace'a, pre carea inimicii bisericeii o bucina prin jurnalistic'a cadiuta dela credintia cá pre una lege barbara, de evulu mediu, clericala, ultramontana, si mai scéa Domnedieu cu ce epitete o mai infiereza. Judece acum ori cine, deca este in legea acést'a ceva nedreptate seau ceva in contr'a libertatei.